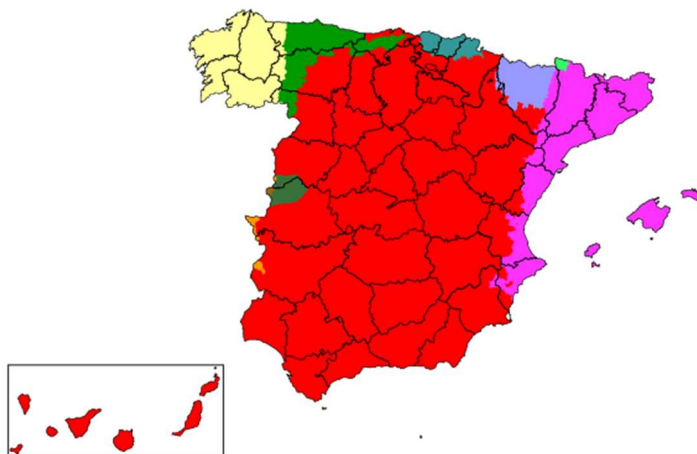

Paulina Eryka Masa

POLITYKA JĘZYKOWA W HISZPANII

Pomimo, że języki używane w Europie stanowią zaledwie 3% wszystkich żywych języków świata¹, Europa jest kontynentem bogato zróżnicowanym pod względem językowym. Na jego terytorium istnieje aż 288 żywych języków², które poza podstawową funkcją komunikacyjną, warunkują także naszą tożsamość narodową. Wobec tak dużego zróżnicowania językowego, w Unii Europejskiej aktywnie prowadzona jest polityka językowa. Temat ten pojawił się na forum międzynarodowym w latach 60. i 70. XX wieku. Wówczas dotyczył on przede wszystkim dekolonizacji oraz problemów językowych nowo powstałych państw³. Polityka językowa jest zespołem środków podejmowanych w celu wywołania zaplanowanych zachowań społecznych w dziedzinie języka⁴. Mają one na celu m.in. przyjęcie języka urzędowego kraju, określenie sposobu jego nauczania czy ustanowienie statusu języków mniejszościowych. Przykładem takiego kraju w którym aktywnie prowadzone są właśnie tego typu działania mające na celu unormowanie kwestii językowych jest Hiszpania.

¹ Kutylowska, K. *Polityka językowa w Europie. Raport Analityczny*. Instytut Badań Analitycznych, Warszawa 2013, s.12

² <https://www.ethnologue.com/region/Europe> [27.06.2018]

³ Kutylowska, K. *Polityka językowa w Europie. Raport Analityczny*, Instytut Badań Analitycznych, Warszawa 2013, s.11

⁴ Polityka językowa, w: *Encyklopedia Językoznawstwa Ogólnego*, Ossolineum, 1999, s.447

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Hiszpania#/media/File:Lleng%C3%BCes_d%27Espanya.svg

 kastylijski (hiszpański) kataloński, walencki
 baskijski galisyjski leoński aragoński aranejski estremadurski fala

Jako wielokulturowy kraj wchodzący w skład Unii Europejskiej, Hiszpania ma za zadanie opierać swe działania na dewizie "*Zjednoczeni w różnorodności*"⁵ oraz zalecać się do postanowień Rady Europy mówiących o ochronie języków zawartych w Europejskiej Karcie Języków Regionalnych lub Mniejszościowych z dnia 5 listopada 1992. Ma to ogromne znaczenie dla podtrzymywania oraz kontynuowania tradycji regionalnych poszczególnych obszarów Półwyspu Iberyjskiego.

Hiszpania to kraj w którym tendencje autonomiczne i separatystyczne odnotowane zostały już na samym początku formowania się państwa. Przez całe wieki toczyły się spory między tymi, którzy pragnęli zjednoczenia kraju, a tymi, którzy chcieli aby na terenie tym wyodrębnione zostały osobne państwa. Znaczącą rolę dla formowania się nacjonalizmów oraz uwarunkowań językowych poszczególnych regionów odgrywała we współczesnej historii Hiszpanii dyktatura generała Francisco Franco. To właśnie wtedy nastąpiła przymusowa centralizacja i unifikacja kraju. Wówczas w znacznej mierze represjom podlegali Katalończycy i Baskowie. Hiszpański *caudillo*⁶ prowadził działania zwalczające wszelkie różnice kulturowe na terytorium kraju. Dążył do tego, by społeczeństwo hiszpańskie było społeczeństwem jednolitym, posługującym się jedynym właściwym według niego językiem – językiem kastylijskim. Używanie pozostałych języków występujących na terenie Półwyspu Iberyjskiego było zakazane. Uznawane były one za przejaw antypatriotyzmu, a posługiwanie się nimi było utożsamiane ze zdradą wobec ojczyzny. Takie działania doprowadziły do sprzeciwu i buntu mniejszości narodowych, w szczególności wspomnianych już wcześniej Katalończyków i Basków. Taka sytuacja przyczyniła się do wzmocnienia aktywności ruchów niepodległościowych w poszczególnych regionach walczących o zachowanie i poszanowanie własnego języka oraz kultury, czego przykładem jest utworzenie przez Basków w 1959 roku organizacji ETA⁷. Po śmierci generała Franco, w 1975 roku, a w konsekwencji również

⁵ Kutylowska, K. *Polityka językowa w Europie. Raport Analityczny*. Instytut Badań Analitycznych, Warszawa 2013, s.15

⁶ Terminem tym określany był przywódca polityczny bądź wojskowy w Hiszpanii i w krajach Ameryki Łacińskiej. Odpowiednik niemieckiego *führer* oraz włoskiego *duce*.

<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/caudillo;4007824.html> [18.07.2018]

⁷ ETA (bask. *Euskadi Ta Askatasuna* – Baskonia i Wolność) – Utworzona 31 lipca 1959 roku przez członków Podziemnej Nacjonalistycznej Partii Basków (PNV) organizacja, która za podstawowy cel obrała sobie walkę o niepodległość Basków. Formacja ta od początku przejawiała lewicowe skłonności. Wzorem dla jej działaczy były ruchy rewolucyjne z Trzeciego Świata. Z upływem czasu organizacja ta przerodziła się w organizację terrorystyczną. Jej pierwsze akty terrorystyczne przypadają na początek lat 60 XX wieku. W latach 70. XX wieku

upadku dyktatury, kwestie językowe i autonomiczne stały się jednym z podstawowych problemów politycznych Hiszpanii.

Dnia 31 października 1978 roku za sprawą demokratycznych przemian kraju uchwalona została przez Hiszpańskie Kortezy Ustawodawcze nowa obowiązująca do dziś Konstytucja Hiszpanii. W artykule trzecim znalazł się zapis regulujący kwestie językowe Królestwa. Podpunkt pierwszy ustanawia język kastylijski⁸ językiem urzędowym w skali kraju (*"El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla"*⁹). Oznacza to, że jest on językiem oficjalnym w każdej z siedemnastu wspólnot autonomicznych, a każdy obywatel tego kraju jest zobowiązany do posługiwania się nim.

Nie oznacza to jednak pominięcia kwestii pozostałych języków występujących w hiszpańskiej części Półwyspu. Mowa tu przede wszystkim o regionach takich jak: leżąca na granicy z Portugalią Galicja, położony nad zatoką Biskajską Kraj Basków, słynna ze swoich ruchów separatystycznych Katalonia oraz mieszcząca się w środkowo-wschodniej części Hiszpanii Walencja. Występujące tam języki również określane są w konstytucji jako języki hiszpańskie¹⁰. Pełnią one, wraz z ogólnokrajowym językiem kastylijskim, funkcję języków oficjalnych, o czym mówi podpunkt 2 art.3 (*"Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos"*¹¹). Udziela on im owego statusu w skali regionu, co dodatkowo prowadzi do szczególnej odmiany wielojęzyczności jaką jest dyglosja¹². Na mocy tego artykułu każda Wspólnota Autonomiczna uprawniona jest do ustanowienia praw swojego regionu wedle własnych potrzeb. Co za tym idzie, w statutach poszczególnych wspólnot odnaleźć można różnice w kwestii regulowania polityki językowej regionu, co zostanie omówione przeze mnie w dalszej części pracy.

w wyniku kryzysu ekonomicznego zyskała duże poparcie. W grudniu 1973 roku ETA dokonała zamachu na premiera Luisa Carrero Blanco, który zginął w eksplozji samochodu. Wydarzenie to uznawane jest za najstraszniejszą akcję organizacji.

⁸ Język zaliczany do grupy języków romańskich. Za jego rozpowszechnianie i regulowanie odpowiedzialna jest, utworzona na wzór Francuskiej Akademii w 1713 roku - *Real Academia Española* (pol. Hiszpańska Akademia Królewska). Jej założycielem był Juan Manuel Fernández Pacheco. To właśnie za jej sprawą w połowie XVIII wieku wydane zostało sześciotomowe dzieło leksykograficzne – *Diccionario de Autoridades*. To wydarzenie zapoczątkowało proces standaryzacji językowej Hiszpanii.

⁹ „Kastylijski jest urzędowym językiem hiszpańskim kraju. Każdy obywatel ma obowiązek go znać oraz prawo do posługiwania się nim”. (tłum. autorki)

¹⁰ Język kastylijski, język kataloński, język baskijski oraz język galisyjski

¹¹ „Pozostałe języki hiszpańskie będą także językami oficjalnymi w poszczególnych wspólnotach autonomicznych, zgodnie z obowiązujących w nich statutami”. (tłum. autorki)

¹² Wielojęzyczność społeczna, gdzie status języka różni się w zależności od sfery w której występuje.

Ostatni podpunkt art.3 porusza kwestie ochrony języków, które w świetle prawa nie są uznawane za ogólnokrajowe ("*La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección*¹³"). Ustawodawca podkreśla, iż zróżnicowanie lingwistyczne jest spuścizną kraju, o którą w szczególności należy dbać. Zapis ten daje językom, również tym nie posiadającym statusu języków urzędowych, niezbędną ochronę prawną mającą szczególne znaczenie w kwestii budowania wielojęzycznego państwa europejskiego. Przejdziemy teraz do szczegółowej analizy kwestii językowej w poszczególnych regionach.

KATALONIA

W statucie Katalonii¹⁴, w której język odegrał szczególną rolę w formowaniu się *catalanismo*¹⁵ widać jak ważną funkcję integrującą dla danego społeczeństwa pełni język. Dla obywateli tego regionu jest on niewątpliwie symbolem przynależności narodowej. Do roku 1998 kwestie językowe w tej części kraju były regulowane na podstawie ustawy o normalizacji językowej z dnia 18 kwietnia 1983 roku. Prócz języka kastylijskiego ustanawiała ona językiem urzędowym tego regionu język kataloński¹⁶.

¹³ „Bogactwo odmian językowych Hiszpanii jest dziedzictwem kulturowym, które jest przedmiotem szczególnego poszanowania oraz podlega szczególnej ochronie.” (tłum. autorki)

¹⁴ *Estatuto de Autonomía* (hiszp.) – dokument określający szerokość autonomii każdej ze wspólnot lub miast autonomicznych Hiszpanii.

¹⁵ Kataloński nacjonalizm obywatelski. (źródło: Antczak, 2008, s.166)

¹⁶ *Catalán* (hiszp.)- Język zaliczany do języków wschodnio-iberyjskich. Posługuje się nim ponad 9 mln ludzi, co czyni społeczność katalońską największą grupą językową, nie posiadającą własnego państwa w Europie. Język ten posiada status urzędowego również na Balearach, w Walencji oraz leżącym w Pirenejach, na granicy z Hiszpanią niewielkim Księstwem Andory, gdzie jest jedynym obowiązującym językiem. <https://www.ethnologue.com/language/cat> [19.07.2018]

- Obszar na terenie którego język kataloński posiada status oficjalnego.
- Obszar katalońskojęzyczny, na terenie którego język kataloński nie posiada statusu oficjalnego.
- Obszary historycznie nie będące katalońskojęzyczne, na terenie których język kataloński posiada status oficjalnego.

O tym, jak ważny dla Katalończyków jest język kataloński mówi już sama preambuła obecnie obowiązującego, a uchwalonego 30 września 2005 roku statutu Katalonii („*La tradición cívica y asociativa de Cataluña ha subrayado siempre la importancia de la lengua y la cultura catalanas...*”¹⁷). W art. 6 ustanawia się go językiem urzędowym. Wyraźnie widać, że to właśnie ten język jest preferowany w administracji publicznej, środkach transportu czy szkolnictwie, mimo tego, że nie jest on jedynym językiem obowiązującym tego regionu. Chociaż obecnie większość obywateli Katalonii posługuje się także językiem kastylijskim, to język kataloński zdominował znaczną część mediów. Jednakże w art. 33 rozdziału III ustawodawca podkreśla, iż obywatele, w tym także pracownicy administracji publicznej, mają pełne prawo do samodzielnego wyboru języka, którym chcą się posługiwać. Przykładem tego może być środowisko akademickie, w którym to władze dekretują w jakim języku będą wykładane przedmioty. Ustawa mówi także o tym, że *Generalitat*¹⁸ ma obowiązek promować i rozpowszechniać język kataloński, co wyraźnie sprzyja katalońskiemu nacjonalizmowi.

Język to nie tylko identyfikator symboliczny i etniczny, ale także ogromne narzędzie ekonomiczne. To właśnie dlatego tak istotną rolę odgrywa jego promocja. Katalonia jest regionem, który ze względu na swój widoczny dobrobyt, pragnie zyskać silną pozycję w Unii Europejskiej. Dzięki rozpowszechnianiu języka katalońskiego poza granicami wspólnoty, poprzez m.in. wydawanie podręczników do jego nauczania, prowadzenie kursów językowych czy zakładanie instytutów, rząd może wspomagać swoją gospodarkę. W 2010 roku wiceprezydent regionu, Josep Lluís Caroda-Rovira, zaprosił do Katalonii 27 przedstawicieli państw członkowskich w celu promocji języka katalońskiego oraz uznania go kolejnym językiem oficjalnym Unii Europejskiej. Podczas tego spotkania akcentowano głównie dużą liczbę użytkowników języka katalońskiego¹⁹. Działania te pokazują, że polityka językowa prowadzona jest zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz danej wspólnoty autonomicznej. Mogą być one także kolejnym krokiem do spełnienia marzeń rządu katalońskiego i uznania wspólnoty jako niezależnego autonomicznego państwa.

¹⁷ „Tradycja obywatelska i społecznościowa Katalonii zawsze podkreślała znaczenie języka i kultury katalońskiej...” (tłum. własne)

¹⁸ Generalitat – Składający się z Parlamentu, Prezydenta, Rządu oraz Wyższego Trybunału Sprawiedliwości system instytucjonalny działający na terenie Wspólnoty Autonomicznej Katalonii. https://pl.wikipedia.org/wiki/Generalitat_de_Catalunya [10.07.2018]

¹⁹ Skobrtal, M. *Separatyzm językowy w Hiszpanii*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań 2010

Statut Katalonii podkreśla także, że wszystkie osoby przebywające na terenie wspólnoty mają prawo do posługiwania się zarówno językiem kastylijskim, jak i katalońskim, natomiast mieszkańcy tego regionu mają obowiązek znać obydwa języki. Uregulowana została tutaj także kwestia języka oksytańskiego²⁰. Uwzględniony on został już w ustawie z 1983 roku, gdzie podkreślone zostało, że jest to język podlegający szczególnemu poszanowaniu oraz ochronie, a także, że jest on przedmiotem nauczania. Jako język oficjalny całej wspólnoty autonomicznej został on uznany dopiero w roku 2005.

WALENCJA

W Walencji oprócz języka kastylijskiego i katalońskiego obowiązuje także język walencki. Pierwszym dokumentem regulującym kwestie języka walenckiego jest ustawa z dnia 24 listopada 1983 o jego użyciu i nauczaniu. Mówi ona o tym, że jest on językiem oficjalnym wspólnoty autonomicznej Walencji stawiając go na pierwszym miejscu, przed językiem kastylijskim (*„Los dos idiomas oficiales de la Comunidad Autónoma son el valenciano y el castellano. Todos tienen derecho a conocerlos y usarlos”*²¹). Ponadto wskazuje na to, iż jest to język obowiązujący we wszystkich instytucjach państwowych, a każdy mieszkaniec tego regionu ma prawo do posługiwania się nim²².

Język ten przez językoznawców uznawany jest za południowy dialekt języka katalońskiego. Dochodzi tutaj do nietypowej sytuacji, w której ten sam język, pod dwoma różnymi nazwami traktowany jest jako dwa autonomiczne języki. Świadczy to o tym, że Walencjanie pragną nie tylko podkreślić swą autonomiczność w stosunku do Hiszpanii, lecz także w stosunku do Katalonii. Posiadanie własnego języka jest według nich niewątpliwie powodem do dumy. Po 1975 roku wyłoniły się w Walencji ruchy antykatalońskie. Przeciwwstawiały się one idei stworzenia wspólnego organizmu, który to miałby zjednoczyć krainy związane z Katalonią (Katalonia, Baleary, Aragonia, Walencja)²³. Fundamentem tego okresu był konflikt między antykatalońską prawicą, a opozycyjną wobec niej lewicą. Spór ten, który przybrał charakter głównie polityczny, nasilił się w roku 2005 kiedy to Walencka

²⁰ Język zwany także językiem arańskim. Jest to język należący do grupy języków romańskich, którym posługuje się ponad 4 tys. osób na terenie Katalonii, a dokładniej w dolinie Val d'Aran. (źródło: Ethnologue)

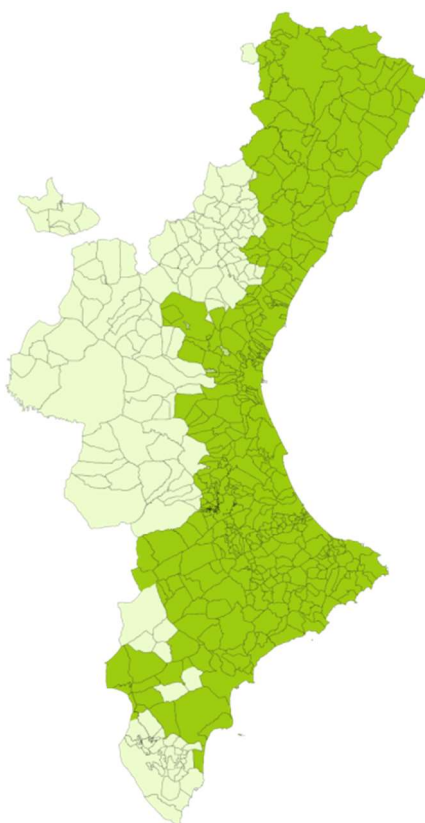
²¹ „Język walencki i kastylijski są dwoma oficjalnymi językami Wspólnoty Autonomicznej Walencji. Każdy ma prawo by je znać i posługiwać się nimi”. (tłum. własne)

²² Ley 4/1983, de 23 de noviembre, de uso y enseñanza del Valenciano, <https://boe.es/buscar/pdf/1984/BOE-A-1984-1851-consolidado.pdf>, 23.06.2018

²³ Antczak, A. 2008. *Kształtowanie się tożsamości narodowej wspólnot autonomicznych w Hiszpanii*. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej s.220

Akademia Języka²⁴ oświadczyła, że język walencki jest tożsamy z językiem katalońskim²⁵. Takie oświadczenie nie spodobało się pragnącym chronić swej odrębności Walencjanom. Rok później spór ten przeniósł się na drogę sądową, gdzie rząd Wspólnoty Autonomicznej Walencji został oskarżony o nieprzestrzeganie art. 14 i art. 23.2 Konstytucji Hiszpanii mówiących o dyskryminacji i równości na terenie całego kraju. Sprawa dotyczyła nie uznawania przez rząd dyplomów znajomości językowych wydawanych na Balearach i w Katalonii. W wyniku orzeczenia Sądu Najwyższego *Generalitat* zmuszony został do uznania równorzędności obu języków²⁶.

Zasięg języka walenckiego (ciemnozielony) i kastylijskiego (jasnozielony) we Wspólnocie Autonomicznej Walencji.

Źródło:

https://es.wikipedia.org/wiki/Valenciano#/media/File:Extensi%C3%B3_del_valenci%C3%A0_al_Pa%C3%ADs_Valenci%C3%A0.svg

²⁴ *Acadèmia Valenciana de la Llengua* (val.)

²⁵ https://elpais.com/diario/2005/01/27/cvalenciana/1106857086_850215.html [23.07.2018]

²⁶ https://elpais.com/diario/2006/04/06/cvalenciana/1144351081_850215.html [23.07.2018]

GALICJA

W Galicji od początku istnienia państwa hiszpańskiego tendencje nacjonalistyczne były znacznie słabsze niż w przypadku pozostałych dwujęzycznych wspólnot autonomicznych Hiszpanii. *Galleguismo*²⁷ nigdy nie wyrósł do radykalnej formy. Było to uwarunkowane długą tradycją feudalną oraz słabą zacofaną gospodarką regionu. Ważnym punktem w historii formowania się świadomości narodowościowej Galicji jest odrodzenie się języka galisyjskiego²⁸. W średniowieczu język ten (*gallego-portugués*) kojarzony był z mową ludzi wykształconych, dzięki czemu posłużył on do wyłonienia się liryki galisyjsko-portugalskiej²⁹. To właśnie w tym języku swoje *Cantigas de Santa María*³⁰ tworzył król Kastylii i Leónu – Alfons X Mądry³¹. Preferowanym językiem wśród burżuazji był zdecydowanie język kastylijski. Istotnym momentem dla wyodrębnienia się dwóch oddzielnych języków – języka galisyjskiego i portugalskiego, było odłączenia się hrabstwa Portucale od Galicji³². Od końca średniowiecza, aż po dyktaturę frankistowską język galisyjski niewątpliwie ulegał stygmatyzacji. W XVI wieku nastąpił etap dekadencji literatury galisyjskiej zwany *Los Siglos Oscuros*. Jego koniec przypadający na wiek XVIII był zarazem wstępem do rozpoczętego w XIX wieku okresu zwanego *Rexurdimento*³³. Za jego początek uznaje się publikację w 1863 roku „*Cantares Gallegos*” uznawanej w Galicji do dziś za narodowego wieszcza - Rosalii de Castro. Główną cechą tego okresu była chęć odrodzenia języka galisyjskiego jako nośnika kulturalnego, czego przykładem jest powstanie w 1885 roku *la Biblioteca Gallega*, mającej ogromne znaczenie dla promowania języka galisyjskiego poprzez literaturę.

²⁷ Nacjonalizm galisyjski. Za moment jego narodzin historycy przyjmują koniec pierwszej wojny karlistowskiej na początku lat czterdziestych XIX wieku. Wtedy to na skutek pozbawienie fueros, nastąpiło w wielu dziedzinach uwsteczniczenie kraju, co skutkowało późniejszymi powstaniami lokalnych i regionalnych junt (związków) o orientacji postępowej. W Galicji tendencje te zapoczątkowane zostały przez utworzoną w 1840r. Junta de Santiago. Na jej czele stanęli Pío Rodríguez Terrazo i Hipolito Otero. (Antczak, A., 2008, s.172)

²⁸ Język galisyjski- język zaliczany do grupy języków indoeuropejskich, romańskich. Posługuje się nim ponad 2mln użytkowników. Jego odrodzenie literackie nastąpiło w epoce oświecenia w poezji, a następnie w latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku w prozie. (Antczak, A., 2008, s.171)

²⁹ <https://www.kandk.edu.pl/kilka-faktow-o-jezyku-galicyjskim/> [10.07.2018]

³⁰ Zbiór 420 poematów religijnych ku czci Matki Boskiej.

<http://www.medieval.org/emfaq/composers/cantigas.html> [20.07.2018]

³¹ *Alfons X El Sabio* (hiszp.) – Król Kastylii i Leónu w latach 1257-1275. Podczas jego panowania język kastylijski zaczął wypierać wcześniej panującą łacinę. Za jego sprawą spisana została Historia Hiszpanii.

³² Wydarzenie to dało początek Portugalii.

³³ W Katalonii i Walencji odpowiednikiem *Rexurdimento* jest *Renaixença*. Okres ten przypada na drugą połowę XIX wieku.

30 września 1906 roku utworzona została *Real Academia Gallega*³⁴ odpowiedzialna za ochronę i rozpowszechnianie języka galisyjskiego. W roku 1963 Akademia ustanowiła, z okazji stulecia wydania „*Cantares Gallegos*”, 17 maja Dniem Literatury Galisyjskiej³⁵. Ma on na celu upamiętnienie osób, które w szczególny sposób, poprzez swoje dokonania literackie, wspierały propagowanie języka galisyjskiego. W roku 2003 zostały określone normy ortograficzne i morfologiczne języka galisyjskiego, które pozostają w użyciu do dziś.

Podobnie jak w przypadku pozostałych języków mniejszościowych, język galisyjski uległ ogromnym represjom podczas hiszpańskiej wojny domowej oraz w okresie dyktatury frankistowskiej. W statucie z roku 1936 język galisyjski określany jest jako współobowiązujący język urzędowy wraz z językiem kastylijskim. Co istotne, statut ten podkreśla, że w kontaktach urzędowych zawsze należy posługiwać się językiem kastylijskim („*Serán idiomas oficiales en Galicia, el castellano y el gallego; pero en las relaciones oficiales de la Región con autoridades de otras Regiones y con las del Estado, se usará siempre el castellano*³⁶”). To właśnie w trakcie rządów Francisco Franco, w latach 40 XX wieku, większość pisarzy galisyjskich zmuszona była tworzyć na uchodźstwie. Ważna zmiana nastąpiła dopiero w 1981 roku za sprawą uchwalenia nowego statutu Wspólnoty Autonomicznej Galicji. Wtedy to język ten uznany został za język urzędowy Galicji. Pozostał on w użyciu przez większość społeczeństwa do dziś. Obecnie językiem tym głównie posługują się osoby starsze, zamieszkujące tereny wiejskie³⁷.

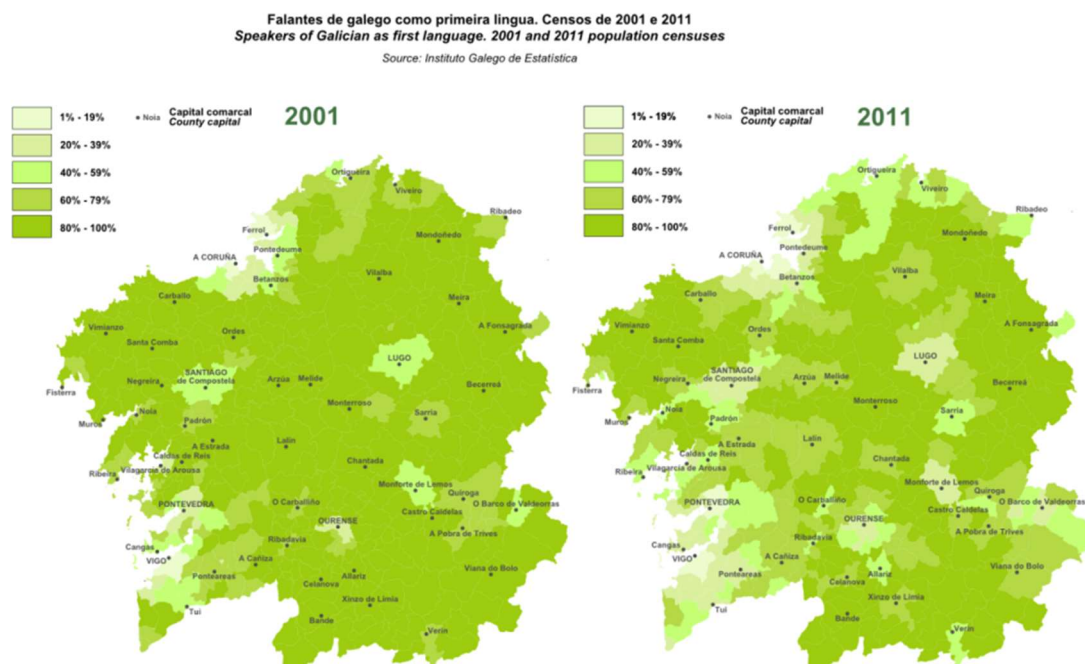
³⁴ Pierwszym przewodniczącym RAG był Manuel Marguía. Od roku 2017 urząd prezydenta Akademii obejmuje Victor Fernández Freixanes.

³⁵ *Día de las Letras Gallegas* (hiszp.)

³⁶ „Język kastylijski i galisyjski będą językami oficjalnymi w Galicji; w kontaktach urzędowych z władzami pozostałym regionów oraz władzami państwa zawsze należy posługiwać się językiem kastylijskim”. (tłum. autorki) https://es.wikisource.org/wiki/Estatuto_de_Autonom%C3%ADa_de_Galicia_de_1936 [20.07.2018]

³⁷ <https://opresionespana.wordpress.com/2014/12/11/la-opresion-de-franco-y-las-lenguas-minoritarias-de-espana/> [24.07.2018]

Odsetek ludności posługującej się na co dzień językiem galisyjskim na mapie regionu.

Źródło: http://www.wikiwand.com/es/Idioma_gallego

KRAJ BASKÓW

Pomimo, że w 2011 roku ponad 30% mieszkańców Kraju Basków przyznało, że nie zna języka baskijskiego³⁸ *euskera*³⁹ niewątpliwie jest dumą dla obywateli tego regionu. Język ten ma ogromne znaczenie dla podtrzymywania i propagowania baskijskości. Ze względu na to, że *euskera* nie jest zaliczana do grupy języków romańskich oraz brak w niej jakichkolwiek powiązań z pozostałymi językami indoeuropejskimi, wyjątkowość Kraju Basków wydaje się być jeszcze większa. To właśnie z tego powodu podczas dyktatury frankistowskiej generał Franco przejawiał tak dużą nietolerancję w stosunku do osób posługujących się „antyhiszpańską” *euskera*. Konsekwencją używania tego języka mogło być więzienie lub nawet kara śmierci. Takie działania doprowadziły do silnej potrzeby podtrzymania

³⁸ Biernacka, M. 2017, *Być Baskiem. Czyli o relacji między euskara a tożsamością*. s.9

³⁹ Język baskijski – język zaliczany do grupy języków izolowanych (nie należących do żadnej grupy językowej). Posiada duże zróżnicowanie dialektalne, przez co spotkać się można z jego różnymi nazwami- *euskara*, *euskara*, *uskara* czy *eskuora*. Posługuje się nim ok. 500 000 osób. Występuje na terytorium Kraju Basków, Nawarry oraz na pograniczu Francji. Uznawany jest za najstarszy język w Europie.
<https://www.ethnologue.com/language/eus> [17.07.2018]

dziedzictwa baskijskiego. W tym celu *euskera* w wielu domach i szkołach podziemnych nauczana była w ukryciu przed reżimem Franco. Nie dla wszystkich jednak takie wykształcenie było osiągalne. Spowodowało to znaczący spadek liczby osób posługujących się językiem baskijskim przy jednoczesnym wzroście liczby ludności posługującej się językiem kastylijskim. To nasiliło wśród Basków chęć uniezależnienia się od Madrytu, czego przykładem jest wcześniej wspomniane powstanie organizacji ETA.

Obecnie kwestie językowe wspólnoty autonomicznej Kraju Basków reguluje statut z dnia 18 grudnia 1979 roku⁴⁰. Art. 6 nadaje językowi baskijskiemu, obok języka kastylijskiego, status języka oficjalnego. Zapewnia on również niezbędne środki mające zagwarantować znajomość języka, możliwość posługiwania się obydwoma językami oraz stanowi o tym, że nikt nie może być dyskryminowany ze względu na język („*Las instituciones comunes de Comunidad Autónoma, teniendo en cuenta la diversidad sociolingüística del País Vasco, garantizarán El uso de ambas lenguas, regulando su Carter oficial, y arbitrarán y regularán las medidas y medios necesarios para asegurar el conocimiento*”⁴¹).

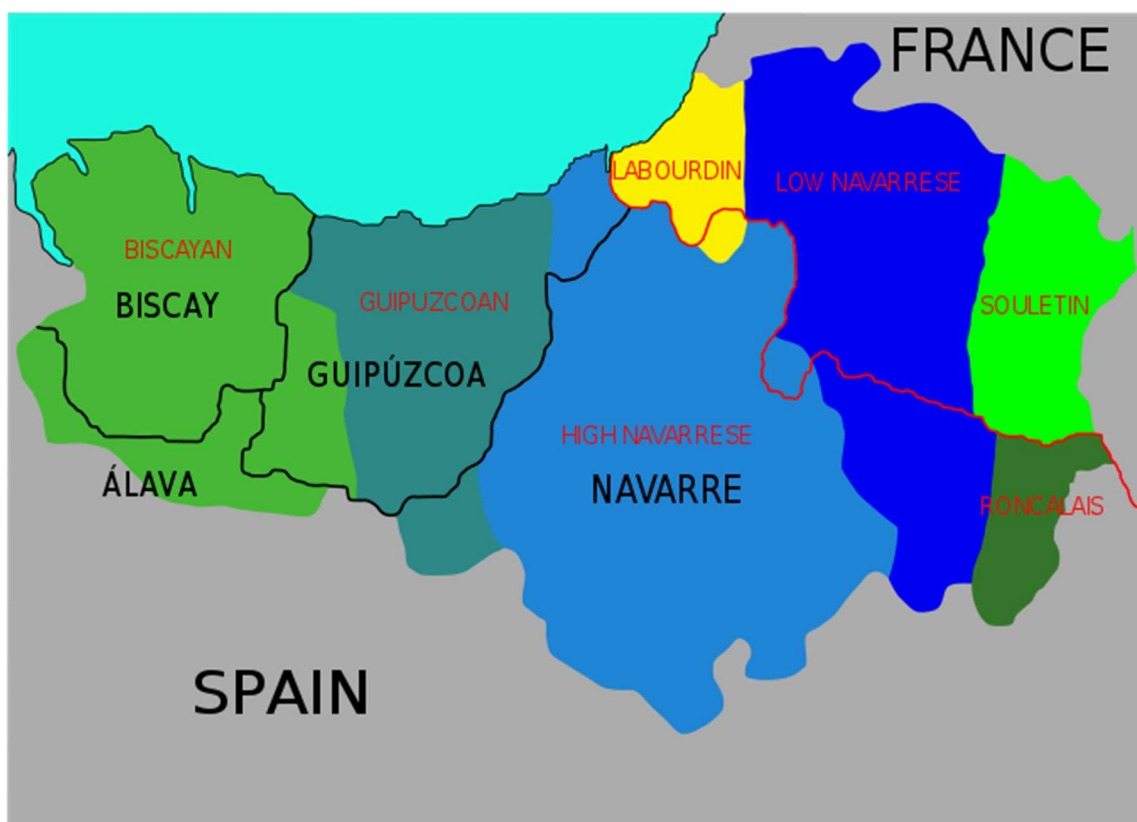
Ze względu na tak duże bogactwo dialektologiczne, normalizacja języka baskijskiego okazała się być niezwykle istotna. Jej głównym celem było ułatwienie komunikacji między mieszkańcami odrębnych prowincji. Opracowanie norm językowych było w szczególności ważne dla pisarzy pragnących dotrzeć do jak największej grupy odbiorców czy pracowników oświaty, którzy to przejawiali zapotrzebowanie na jednorodne materiały dydaktyczne. Problemem tym zajęła się powstała w 1918 roku *Real Academia de la Lengua Vasca-Euskaltzaindia*⁴². Od roku 2005 stanowisko prezydenta Akademii zajmuje Andres Urrutia – hiszpański notariusz i pisarz.

⁴⁰ Statut ten znany jest również pod nazwą Statutu z Guerniki.

⁴¹ Estatuto de Autonomía para el País Vasco de 18 de diciembre de 1979. [https:// www.boe.es/buscar/pdf/1979/BOE-A-1979-30177-consolidado.pdf](https://www.boe.es/buscar/pdf/1979/BOE-A-1979-30177-consolidado.pdf) [10 lipca 2018]

⁴² Odpowiednik hiszpańskiego RAE.

Dialekty języka baskijskiego.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zyk_baskijski#/media/File:Basque_dialects-en.svg

Euskera swą zestandaryzowaną formę zwaną *euskera batua* (od baskijskiego słowa *batu* - jednoczyć) otrzymała w latach 60. XX wieku⁴³. *Euskera batua* łączy cechy wszystkich dialektów, natomiast główne oparcie znajduje w odmianie *Guipúzcoa*. To właśnie taka forma języka baskijskiego m.in. nauczana jest w szkołach oraz używana w oficjalnych instytucjach.

PODSUMOWANIE

Język ma kluczowe znaczenie w procesie jednoczenia danej społeczności. Podkreślenie odrębności językowej przyczynia się również do wyeksponowania odrębności etnicznej. Jest on odzwierciedleniem kultury oraz historii ludzi posługujących się danym językiem. W krajach o tak dużym zróżnicowaniu lingwistycznym jak Hiszpania niezbędne jest określenie funkcji oraz norm języka. Hiszpania nigdy nie była krajem homogenicznym

⁴³ Mirgos, K. 2012. *Rzecz o baskijskich dialektach*. Warszawa: Muzeum Historii Polski

etnicznie. Okresem, który wywarł znaczący wpływ na sytuację języków mniejszościowych w Hiszpanii był konflikt z lat 1936-1939 oraz późniejsza dyktatura Francisco Franco. Wówczas języki te podlegały ogromnym represjom, co wpłynęło na późniejsze działania Wspólnot Autonomicznych takich jak Katalonia, Walencja, Galicja oraz Kraj Basków. Po śmierci generała języki na nowo zaczęły się odradzać. Jak widać, pomimo podobnych zapisów w statutach poszczególnych regionów, kształtowanie się separatyzmów językowych oraz opracowywanie norm nie zawsze przebiegało tak samo, a różnice te w dużej mierze spowodowane są podłożem historycznym danego regionu.

BIBLIOGRAFIA

- Antczak, A. 2008. *Kształtowanie się tożsamości narodowej wspólnot autonomicznych w Hiszpanii*. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej
- Biernacka, M., 2012. *Hiszpania wielokulturowa. Problemy z odmiennością*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar
- Biernacka, M. 2017. *Być Baskiem, czyli o relacji między euskera a tożsamością*. Białystok: Instytut socjologii i kognitywistyki
- Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych sporządzona dnia 5 listopada 1992 r. w Strasburgu. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20091371121/O/D20091121.pdf> [10 lipca 2018]
- Herreras, J. C. 2006. *Lenguas y normalización en España*. Madryt: Editorial Gredos
- Kutyłowska, K. 2013. *Polityka językowa w Europie. Raport Analityczny*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych
- Mirgos, K. 2012. *Rzecz o baskijskich dialektach*. Warszawa: Muzeum Historii Polski.
- Piętak, Ł. 2010. *Polityka regionalna w Hiszpanii w okresie 1989-2006*. Bytom: Wyższa szkoła Ekonomii i Administracji
- Polański, K. 1999. *Encyklopedia Językoznawstwa Ogólnego*. Wrocław: Ossolineum
- Skobrtal, M. 2010. *Separatyzm językowy w Hiszpanii*. Poznań: Uniwersytet Adama Mickiewicza
- Tuñón de Lara, M. , Valdeón Baroque, J. , Domínguez Ortiz, A. *Historia Hiszpanii*. 1997. Kraków: Universitas
- Cortes Generales. 27 de diciembre de 1978. *Constitución Española*. <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf> [10 lipca 2018]
- Parlament de Catalunya. 30 de septiembre de 2005. *Estatuto de Autonomía de Cataluña*. <https://www.parlament.cat/document/cataleg/48146.pdf> [10 lipca 2018]

Corts Valencianes. 24 de noviembre de 1983. *Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana*. http://www.congreso.es/constitucion/ficheros/estatutos/e_79_espa.pdf [10 lipca 2018]

Ley 4/1983 de 23 de noviembre. de uso y enseñanza del Valenciano. <https://boe.es/buscar/pdf/1984/BOE-A-1984-1851-consolidado.pdf> [10 lipca 2018]

Jefatura del Estado. 6 de abril de 1981. *Estatuto de Autonomía para Galicia*. <https://boe.es/buscar/pdf/1981/BOE-A-1981-9564-consolidado.pdf> [10 lipca 2018]

Jefatura del Estado. 18 de diciembre de 1979. *Estatuto de Autonomía para el País Vasco*. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1979/BOE-A-1979-30177-consolidado.pdf> [10 lipca 2018]